

ט"ו בשבט

העץ הנבחר זית, תמר, הדר

הפעילות המוצעת כאן נערכת בשלושה שלבים :

- א. זיהוי וחיפוש העץ
- ב. הכנת מוצרי תעמולה ופרסום לעץ
- ג. הצגת התוצרים במליאה ובחירות

מטרה:

לחשוף את החניכים למידע והתבוננות על העצים בסביבתם.

חומרים:

- 3 גליונות נייר לבן
- ניירות חן בגווני ירוק, חום ועוד
- מכשירי כתיבה, טושים/צבעים
- דבק ומספריים
- מידע על העצים הנבחרים, סיפורים, פתגמים, פסוקים
- לכל עץ – 3 תמונות מזויות שונות של העץ בהגדלה.
- לכל קבוצה:
- לקבוצת זית – חומרים לממרח זיתים – טפנד + מתכון (מצורף) ובלנדר
- לקבוצת תמר – תמרים מיובשים, אגוזים/ מרציפן
- לקבוצת הדר – פירות הדר ומסחטה

הכנה לפעילות:

בוחרים שלושה עצים בסביבה הקרובה מצלמים כל עץ מ – 3 זוויות שונות באופן שיקשה על זיהוי העץ (גזע מקרוב, עלים וכדו') + תמונה מושלמת של כל עץ.

מהלך הפעילות:

מתחלקים ל – 3 קבוצות. כל קבוצה עוסקת בעץ אחר : (בתחילת המשחק עדיין לא ידוע למשתתפים באיזה עץ הם עוסקים...)

שלב א': חפש את העץ - על בסיס חפש ת'מטמון

בכל תחנה מעטפה עם מידע על העץ, צילום של זוית כלשהי מהעץ ותשבץ המתבסס על המידע ומפנה לתחנה הבאה.

שלב ב': הכנת התוצרים - התעמולה

על כל קבוצה להכין 4 פריטים מהרשימה הבאה:

- גינגל – זמריר
- נאום שכנוע
- עיצוב כרזה של העץ מבריסטול, ניירות חן וכו'. מומלץ להשתמש בפתגמים ופסוקים.
- סיפור או שיר
- הכנת מאכל
- חידון – 10 שאלות בערך

שלב ג': הצגת התוצרים במליאה ובחירות

כל קבוצה מציגה את מה שהכינה בפני המליאה ולסיום אפשר לבחור את העץ של המדינה או את העץ של הפנימיה.

הערה:

על מנת שיהיה אפשר לבחור בצורה הוגנת ולא ייוצר מצב שכל קבוצה תצביע לעץ שלה מומלץ להקים ועדה חיצונית שתשתתף בבחירות. בפנימיה, אפשר להזמין ילדים מקבוצה אחרת בשלב הצגת התוצרים ולשתף אותם בבחירות.

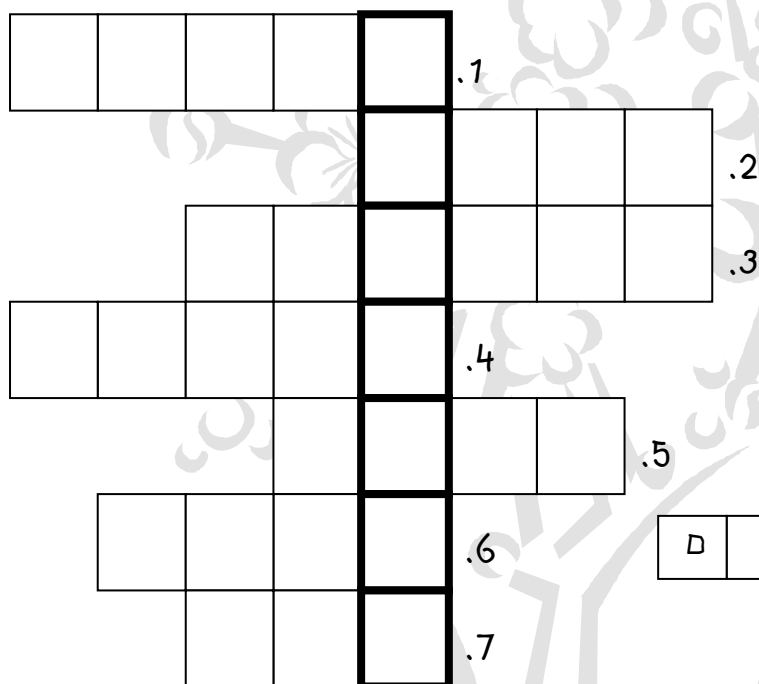
זית

תחנה מס' 1: מידע בוטני + תמונה

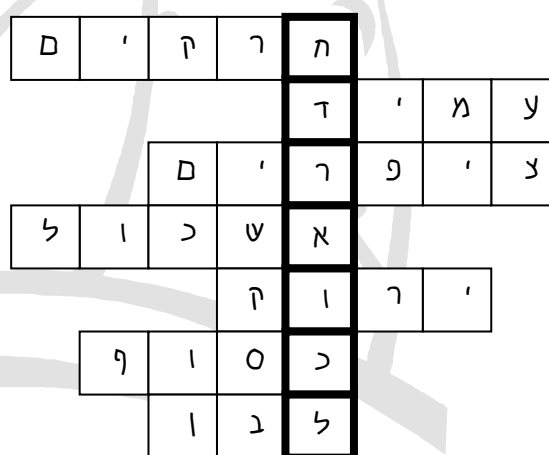
העץ הוא אחד משלושת הגידולים החשובים בארץ, גובהו כ- 4-5 מטרים.
העץ מאריך שנים ויכול להגיע לגיל 1000.
העלים ירוקים תמיד, קטנים ומחודדים- דמויי איזמל (סכין). בחלקם העליון צבעם ירוק ובחלקם התחתון כסופים.
הפרחים קטנים, לבנים ומסודרים כמו אשכול ענבים.
העץ מפרה את עצמו בעזרת חרקים שמפזרים את האבקה של הפרח.
הציפורים אוכלות את הפרי, מעבירות את גלעיניו למקומות אחרים ומפיצות את הצמח.

תשבץ הפנייה לתחנה הבאה:

פתרו את התשבץ בעזרת דף המידע שבידכם ותגלו היכן מסתתר הרמז הבא:

1. מאבקים את הפרחים
2. כינוי לחזקו של העץ
3. מעבירות את גרעיני העץ
4. צורת סידור הפרחים
5. אחד מצבעי העלים
6. אחד מצבעי העלים
7. צבע הפרחים

תחנה מס' 2: מידע תרבותי + תמונה

אחד משבעת המינים שהתברכה בהם ארץ- ישראל. מופיע כבר בספר בראשית בסיפור המבול, ובספר שופטים כאחד העצים במשל יותם. "הלוך הלכו העצים למשוח עליהם מלך..." (שופטים ח', ט') בארץ, יש הרבה מאוד עצים מסוג זה הנטועים בכל אזוריה. העץ הגיע מהמזרח התיכון לארץ ולכל העולם. מפריו מכינים מאכלים, מוצרי היגינה וקוסמטיקה. הוא משמש כמקור לאגדות הן ליהודים והן לערבים. עלי העץ מופיעים בסמל המדינה ובסמל צה"ל.

תשבץ הפנייה לתחנה הבאה:

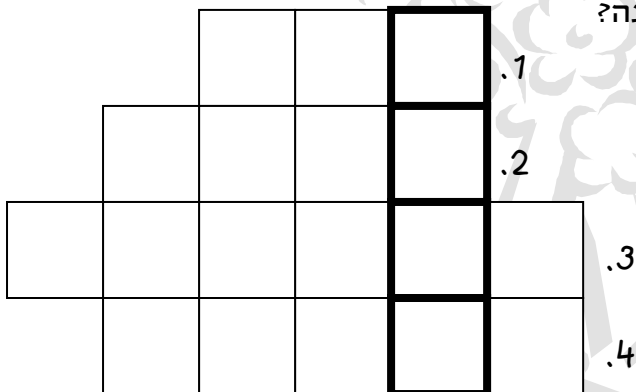
פתרו את התשבץ בעזרת דף המידע שבידכם ותגלו היכן מסתתר הרמז הבא:

1. כיצד נקראים דבריו של יותם?

2. מה מספר המינים שהעץ משתייך אליהם?

3. באיזה ספר בתנ"ך מופיע העץ לראשונה?

4. באיזה סמל מופיעים ענפי העץ?

תחנה מס' 3: ארגז מוצרים + תמונה מושלמת של העץ

- קופסת שימורים של זיתים
- שמן זית
- סבונים
- מוצרים העשויים מעץ זית
- מוצרי קוסמטיקה

תחנה מס' 4: ליד עץ הזית

בתחנה זו יש לשים ארגז ובו המצרכים להכנת המאכל וכן חומרים להכנת התעמולה והפרסומת. (סיפורים, קטעי מידע, ניירות צבעוניים, בריסטול וכו')

מתכון לטפנד – ממרח זיתים:

חומרים:

- 250 גרם זיתים מגולענים
- 3 כפות שמן זית
- מיץ מרבע לימון
- שן שום
- חצי כפית פפריקה מתוקה
- מעט פפריקה חריפה
- כמה עלי נענע
- מלח ופלפל לפי הטעם

מכניסים את כל החומרים לבלנדר ומפעילים.

עונשו של הזית שסרב להניב פרי

למוחמד היה עץ צעיר בכרם הזיתים שלו, שסרב להניב פרי. מוחמד התלבט במשך הרבה זמן מה לעשות עם העץ הזה. לבסוף הוא החליט להחליפו לעץ אחר. כאשר צעד עם הגרזן לעבר העץ שאותו רצה לכרות, פגש את חברו ששאל אותו "מדוע אתה נוש גרזן זה בידך?" מוחמד סיפר לחברו את סיפורו של העץ שמסרב להניב פרי. חברו צחק והציע פתרון מסורתי לבעיה: "קשור אבן כבדה לצמרת העץ". מדוע לעשות כך? שאל מוחמד. "האבן" הסביר החבר "גורמת לענף להתכופף בגלל משקלה הכבד." כדי להשתחרר מהמשקל הכבד יעדיף העץ לשאת פרי במקום לשאת את כובד האבן." מוחמד נשבע ששנה לאחר שנהג על פי עצת חברו, הניב העץ פרי.

מדוע גזעם של עצי הזית חלול?

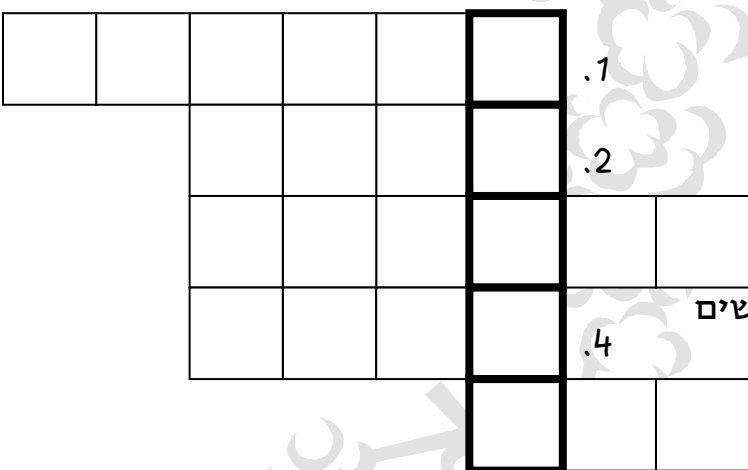
כאשר מות שלמה המלך, התאבלו כל העצים על מותו. הרכינו ראשיהם והשירו עליהם לאות אבל רק הזית נשאר זקוף כאילו דבר לא קרה. באו העצים בטענות קשות אל הזית באומרים: "איך לא תתבייש? האיש אשר היה החכם באדם וידע את שפתם של בעלי החיים והעצים, ואתה... אינך מתאבל ואינך מכופף את צמרתך?" ענה להם הזית: "אתם מתאבלים כלפי חוץ, ונוקטים בגינוני אבל, אך אצלי הצער הוא אמיתי ואיני זקוק לגינונים. הנה ראו, מרוב צער ליבי אכול." מאז גזעם של עצי הזית חלול.

תמור

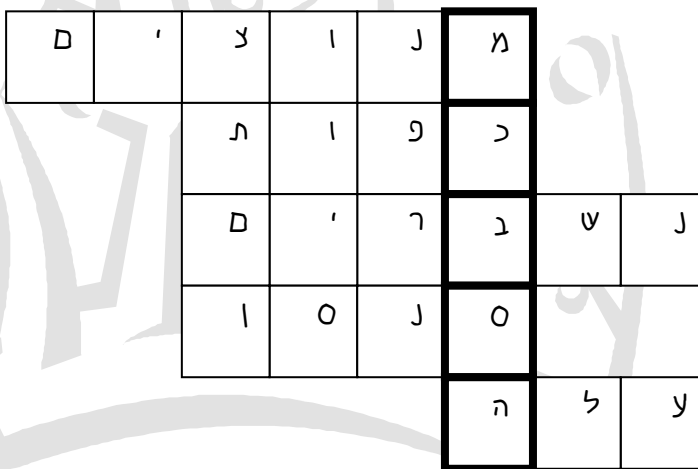
תחנה מס' 1: מידע בוטני + תמונה

העץ גבוה וזקוף, יכול להגיע עד 20 מטר.
 בראש העץ כתר של עלים גדולים הנקראים כפות ויכולים להגיע לרוחב של 2-3 מטרים.
 העלים מנוצים ורחבים. העלים הצעירים דומים לחרבות ארוכות.
 בסיס העלה נקרא סינאן. כאשר העלים מתייבשים, הם נשברים ויוצרים בליטות בגזע.
 הפרחים מסודרים בקבוצות ונמצאים בראש הגזע, ליד העלים.

תשבץ הפנייה לתחנה הבאה:

1. צורת העלים
2. כינויי העלים
3. מה קורה לענפים כשהם מתייבשים
4. כיצד נקרא בסיס הענף
5. מי דומה לחרב ארוכה?

תחנה מס' 3: ארגז מוצרים + תמונה מושלמת של העץ

- פרי
- שמן
- לולב, סכך
- סילן- דבש תמרים
- קישוטים של יודאיקה
- מטבע של 10 שקלים (מצידו האחורי ציור של דקל)

תחנה מס' 4: ליד עץ הדקל (תמר)

בתחנה זו יש לשים ארגז ובו המוצרכים להכנת המאכל וכן חומרים להכנת התעמולה והפרסומת. (סיפורים, קטעי מידע, ניירות צבעוניים, בריסטול וכו')

מתכון לתמר ממולא:

חומרים:

- אגוזים ומרציפן
- תמרים

הכנה:

מגלענים את התמר ומכניסים במקום הגלעין אגוז או מרציפן

דקל בודד באדבר

על יד דקל בודד בסביבות רפיח נמצא שלד. סיור של צה"ל שמצא את השלד מיהר להזעיק את המשטרה. את השלד העבירו לבדיקה במכון הפאתולוגי באבו כביר. נקבע כי זהו השלד של אבשלום פיינברג, גיבור "נילי". אבשלום פיינברג נהרג על יד רפיח, כאשר היה בדרך מארץ ישראל אל המפקדה של הצבא הבריטי בקאהיר. הוא עמד למסור לבריטים ידיעות חשובות על תנועות הצבא התורכי בארץ.

בדיוק במקום שגיבור נילי נקבר, צמח דקל. דקל בודד בלב השממה. כיצד יכול היה לצמוח ולגדול באמצע המדבר דקל בודד?

על כך יש השערה מעניינת! נראה שאבשלום לקח אתו תמרים כצידה לדרך. אחד הגרעינים נבט. השורשים של הדקל הצעיר נתקלו בגווייה של אבשלום. הם ספגו מן הגווייה רטיבות – וכך ניזון הדקל הקטן, שצמח והתפתח. במשך הזמן הגיעו השורשים עמוק יותר, לאדמה, ומצאו שם מי תהום (מים שנמצאים עמוק בתוך האדמה).

כאשר מצאו חיילי צה"ל את השלד של אבשלום פיינברג, הם הוציאו אותו בזהירות רבה. בכל זאת נפגעו כמה מן החוטרים (חוטר – ענף הצומח קרוב לשורשים וממנו יכול לצמוח עץ) של הדקל. הם לקחו את החוטרים האלה ונטעו אותם בראשון – לציון, בגן שישא את שמו של אבשלום.

הדר

תחנה מס' 1: מידע בוטני + תמונה

גובה העץ כ- 3 מטרים.

לעץ נוף רחב עם עלים ירוקים מבריקים, מאורכים דמויי ביצה.

העץ פורח באביב, פרחיו לבנים, עשירים בצוף ומפיצים ריח טוב, הדבורים

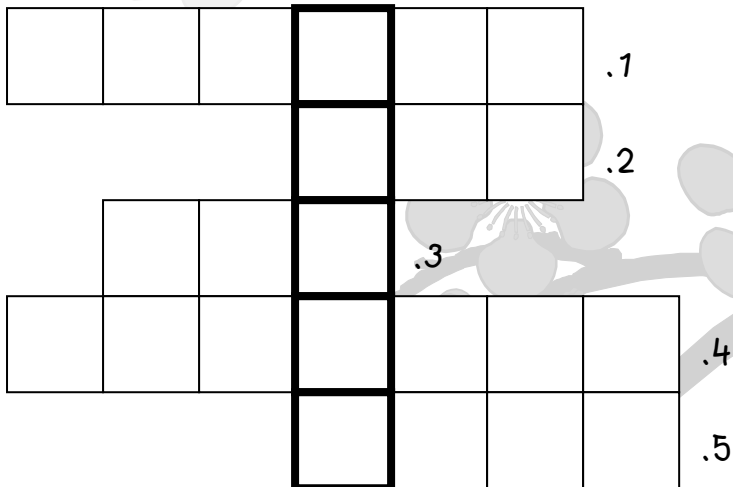
נמשכות לפרחים, אוספות את הצוף ומכינות ממנו דבש.

העץ עשיר בזנים רבים, טעים ובריא לאכילה.

תשבץ הפנייה לתחנה הבאה:

פתרו את התשבץ בעזרת דף המידע שבידכם ותמצאו את מקומו של הרמז

הבא, בטור המודגש:

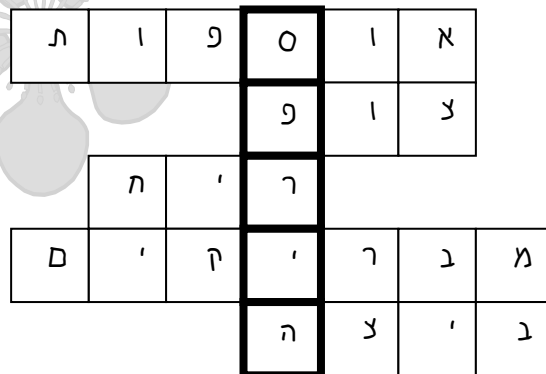
1. מה עושות הדבורים _____

2. במה עשירים הפרחים?

3. מה מפיצים הפרחים?

4. מתכונות העלים

5. למה מדמים את העלה?

תחנה מס' 2: מידע תרבותי + תמונה

העץ ידוע כבר מלפני כ- 4000 שנה. מוצאו ממזרח אסיה.
 הוא מוזכר בתורה כעץ הגדל בארם נהריים. בתקופת החשמונאים שימש
 לטקסים דתיים.
 הפרי מזוהה עם ראשית ההתיישבות בארץ.
 באמצע המאה ה-20 נטעו שטחים נרחבים של הפרי באזור השרון, אך
 כשהפרי הבשיל והיה מוכן ליצוא, פרצה מלחמת העולם השנייה, ולא היה
 למי למכור את הפרי שהיה מיועד ליצוא לאירופה.
 פרי העץ בשמו הידוע "יפו" שימש ליצוא עיקרי של המדינה.
 בשנות השמונים נעקרו פרדסים ובמקומם נבנו בתים רבים.
 היום חוזרים לגדל את הפרי, בכל הארץ, אך משתמשים בסוגי פרי חדשים,
 ובטכנולוגיה מתקדמת לקטיפה.
 אחד מסוגי הפרי שייך לארבעת המינים.

תשבץ הפנייה לתחנה הבאה:

			נ	

1. לאיזה טקסים שימש העץ .1

2. היכן נמצא העץ בימי קדם

3. באיזה איזור בארץ נטעו את העץ .2

4. שמו בו נודע הפרי בארץ ובעולם .3

5. אחד מ _____ המינים .4

	ט	ת	י	י	ד
	א	ר	ד	נ	ה
	ש	ר	ו	ו	ד
	ו	פ	י		
	מ				
	א	ר	ב	ע	ת

5.

תחנה מס' 3: ארגז מוצרים + תמונה מושלמת של העץ

פירות הדר, אתרוג, ריבות, שמן, סוכריות, מוצרי קוסמטיקה

תחנה מס' 4: ליד עץ ההדר

בתחנה זו יש לשים ארגז ובו המצרכים להכנת המאכל וכן חומרים להכנת התעמולה והפרסומת. (סיפורים, קטעי מידע, ניירות צבעוניים, בריסטול וכו')

חומרים להכנת מיץ תפוזים:

- מסחטת מיץ
- פרי הדר
- סכין
- קרש חיתוך

התפוקים. התפוקים...

אלו את דני הקטן: "אינה פרי מבין שבעת המינים הוא הידוע ביותר." השיב: "תפוח הנהב." אמרו לו: "אתה בטוח שתפוח הנהב הוא מבעת המינים?" השיב: "בטח. הרי כתוב 'ארץ זבת חלב ודבש'..."

הלצה לו. מנות ה-30. אסור לה שתטעה: תפוח הנהב. או בראשי-תיבות תפוקים. אינו מבעת המינים הנזכרים במקרא. אם כי במאה השנים האחרונות הוא קנה לעצמו בארץ ישראל מעמד בכיר. שווה ואולי אף עולה על שבעת המינים המקוריים. המילה תפוק נולדה (בעצם הומצאה) בשנת 1932 על ידי הכלשן יצחק אבינרי. במקור היא קיצור של שתי המילים: תפוח. זיהב. תחילה התנגדו לה גרזלים וחכמים. בניהם המסורר אולף טרניחובסקי. אך היו שתמכו. ובהם הארי שבחבורה. המסורר חיים נחמן ביאליק. שהציע לנגזר מהמילה החדשה את התארים תפוקי ותפוקי. מלשון פק. זיהב. תוך זמן קצר ניצח התפוק את תפוח הנהב. והיום אפשר למצוא את האחרון רק בפי כמה מהוותיקים ובסירים.